Siuntion kunta
Sjundeå kommun

Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Siuntion kunnan esi- ja perusopetuksessa sekä opetuksen järjestäjän muussa suunnitelmallisessa toiminnassa edistetään aktiivisesti hyvää työilmapiiriä, jossa kaikki työyhteisön jäsenet (oppilaat, opettajat, avustajat ja muut työyhteisön jäsenet) voivat sekä psyykkisesti, fyysisesti että sosiaalisesti hyvin. Kaikki työyhteisön jäsenet ovat omalta osaltaan vastuussa hyvästä ja turvallisesta työilmapiiristä ja työympäristöstä.

Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä on lakisääteinen (Perusopetuslaki 29 §, Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, 13 §). Tämä suunnitelma on laadittu noudatettavaksi kaikissa Siuntion kunnan peruskouluissa ja esiopetusyksiköissä. Jokaisella työyhteisön ja toimintayksikön jäsenellä on velvollisuus noudattaa tätä suunnitelmaa.

Kiusaaminen

Ristiriidat ja erimielisyydet kuuluvat ihmisten väliseen kanssakäymiseen. Ne syntyvät tilanteissa, joissa ihmiset ovat eri mieltä tai haluavat eri asioita. Kiusaaminen eroaa riitelystä ja leikistä siinä, että kiusaaminen on

1. tahallista: Tahallisuus merkitsee, että tekojen tarkoitus todella on loukata tai aiheuttaa harmia ja pahaa mieltä.

2. toistuvaa: Toistuvuus tarkoittaa sitä, että sama oppilas joutuu yhä uudestaan muiden ilkeän tai vahingoittavan toiminnan kohteeksi. Kiusaaminen voi jatkua vuosiluokalta toiselle ja alakoulusta yläkouluun saakka.

3. **kiusattu on kiusaajiinsa nähden jollain tavoin puolustuskyvytön tai heikommassa asemassa**: Vaikeus puolustautua tarkoittaa sitä, että kiusattu on jollain tavoin kiusaajaansa nähden heikommassa asemassa. Kiusattu voi olla fyysisesti heikko, hyvin arka tai hän saattaa olla luokalla uusi oppilas, jolle ei ole vielä muodostunut kiusaamiselta suojaavaa kaveripiiriä.

Koulussa kiusaamisen muotoja ovat esimerkiksi toistuva ja rasittava

- sanallinen kiusaaminen: pilkkaaminen, haukkuminen, lällätys, häpäiseminen ja ilkkuva matkiminen
- näkyvä tai epäsuora kiusaaminen: pelottelu, uhkaaminen, kiristäminen, syrjiminen, eristäminen, pakottaminen tekemään jotakin, tahallinen väärinneuvominen ja perättömien juttujen kertominen
- toisen / toisten yllyttäminen yhtä vastaan, toisen puolustamisen estäminen ja yksin jättäminen
- rahan kiristäminen, tavaroiden piilottelu, luvatta ottaminen tai särkeminen
- fyysinen kiusaaminen
- netti- tai mobiililaitteiden avulla tapahtuva kiusaaminen

Kiusaaminen on rikollista toimintaa, kun se täyttää lainsäädännössä rikokselle asetetut tunnusmerkit. Muun muassa kunnianloukkaukseen, laittomaan uhkaukseen, lievään pahoinpitelyyn ja pahoinpitelyyn liittyviä lakipykäliä voidaan soveltaa kiusaamisen yhteydessä. Myös kiusaajan rikoskumppanina, avunantajana ja yllyttäjänä toimiminen ovat lain mukaan rangaistavia tekoja.

Väkivalta on tuottamuksellista itseen, toiseen henkilöön, ryhmään tai yhteisöön kohdistettua henkisen/ fyysisen voiman tai vallan käyttöä.

Väkivalta

Väkivalta on tuottamuksellista itseen, toiseen henkilöön, ryhmään tai yhteisöön kohdistettua henkisen/ fyysisen voiman tai vallan käyttöä.

Sen seurauksena voi olla vamma, psyykkinen haitta tai kehitykseen liittyvä vaikeus. Kunkin yksilön perusoikeuksiin kuuluu koskemattomuus esiopetuksessa ja koulussa. Tekijänä voi olla oppilas, koulussa työskentelevä aikuinen tai kouluyhteisön ulkopuolinen henkilö.

1. **Fyysinen väkivalta**

Fyysinen väkivalta voi ilmetä tavaroiden heittelynä, paikkojen rikkomisena tai ruumiillisena väkivaltana, kuten

- potkimisena
- tönimisenä,
- lyöminen,
- tyrkkiminen,
- potkiminen,
- nipistely,
- maahan kaataminen,
- kamppaaminen,
- puskeminen,
- hiuksista vetäminen,
- kuristaminen,
- esineellä heittäminen
- kaikki muu käsiksi käyminen tai
- aseella tai muulla vahingoittamiseen tarkoitetulla esineellä uhkaamisena

2. **Henkinen väkivalta**

Henkinen väkivalta voi ilmetä mm.

- toistuvana syyttelynä
- toisen mitätöintinä
- kontrollointina

- pelotteluna
- epätasa-arvoisena toimintona
- jatkuva piinaamisena,
- Välinpitämättömyytenä,
- Uhkailuna,
- aggressiivisuutena tai
- muista eristämisenä.

Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä

Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä on tasa-arvolaissa tarkoitettua syrjintää.

Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Sukupuoleen perustuvalla häirinnällä tarkoitetaan henkilön sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvää ei-toivottua käytöstä, joka ei ole luonteeltaan seksuaalista, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan tämän henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja jolla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Seksuaalinen häirintä voi ilmetä ainakin seuraavin tavoin:

- sukupuolisesti vihjailevat eleet tai ilmeet,
- härskit puheet, kaksimieliset vitsit sekä vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat huomautukset tai kysymykset
- pornoaineistot, seksuaalisesti värittyneet kirjeet, sähköpostit, tekstiviestit tai puhelinsoitot,
- fyysinen koskettelu,
- sukupuoliyhteyttä tai muuta sukupuolista kanssakäymistä koskevat ehdotukset tai vaatimukset tai
- raiskaus tai sen yritys.

Sukupuoleen perustuva häirintä voi ilmetä esimerkiksi seuraavin tavoin:

- halventava puhe toisesta sukupuolesta
- toisen sukupuolen alentaminen
- koulukiusaaminen silloin, kun se perustuu kiusatun sukupuoleen.

Kiusaamisen, väkivallan ja aggressiivisen käyttäytymisen sekä häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen

- Oppilaat opiskelevat koulussa ohjeistetusti, ohjatusti ja valvotusti.

- Välitunnilla koulun pihalla on aina etukäteen sovittujen valvontasuunnitelmien mukaisesti riittävä määrä valvojia. Tarvittaessa valvojien määrää lisätään.
- Oppilaille opetetaan yhdessä olemiseen liittyvät hyvät tavat.
- Kaikki koulussa työskentelevät aikuiset puuttuvat epäasialliseen, väkivaltaiseen ja aggressiiviseen käyttäytymiseen sekä kiusaamistapauksiin .
- Kiusaamisasiat selvitetään viipymättä.
- Kiusaamistapausten selvittelyssä käytämme tarvittaessa apuna esimerkiksi KiVa-ryhmän aikuisia ja oppilashuoltoryhmän jäseniä .
- Läheltä piti -tilanteista sekä vakavista väkivaltatapauksista koulun henkilökunta täyttää kunnan Läheltä piti -lomakkeen ja toimitetaan se rehtorin kautta työturvallisuuspäällikölle.

Asian käsittely yksilö-, ryhmä- ja koko yhteisön tasolla

Koulun tasolla

Koulu ja esiopetusyksikkö esittää lukuvuosittaisessa toimintasuunnitelmassaan niistä toimenpiteistä, joilla suojellaan oppilaita kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä.

Esimerkkejä:

Koulun tasolla

- Lukuvuoden alussa julistetaan koulurauha, jota noudatetaan jokaisena koulupäivänä.
- Järjestyssäännöt avataan kaikille oppilaille vähintään kerran lukuvuodessa alkusyksyllä ja ne lähetetään koulutiedotteen mukana kaikkiin koteihin.
- Kiva-materiaalin säännöt käsitellään lukuvuoden aikana.
- Jokainen toimii toista arvostaen ja hyvän ystävän tavoin oppimistilanteissa, välitunneilla sekä koulumatkoilla.
- Välitunnit valvotaan asianmukaisesti ja tehokkaasti.
- Kummiluokkatoiminnalla osallistetaan oppilaita.
- Laaditaan tilannekartoituksia koulukiusaamisesta esim. oppilaille ja huoltajille suunnatuilla kyselyillä
- Koulun ja esiopetuksessa järjestetään vanhempainiltoja yleisistä kasvatukseen ja turvallisuuteen liittyvistä asioista.
- Ongelmatilanteita käsitellään tarvittaessa oppilashuoltoryhmässä.
- Oppilaita osallistetaan luomaan kouluun hyvää yhteishenkeä ja toimintakulttuuria.
- Kiusaamistilanteet ja niihin liittyneet toimenpiteet kirjataan. Mikäli asia on KiVa-ryhmän hoidossa, toimenpiteet kirjataan KiVa-kansioon.

Opetusryhmän tasolla

- Luokkakohtaiset vanhempainillat
- Kartoitamme tilannetta tarvittaessa (esim. kiusaamiskysely, kouluterveyskysely).

- Keskustelemme luokissa jatkuvasti hyvän ja turvallisen oppimisympäristön edellytyksistä.
- Opastamme lapsia, miten toimitaan kiusaamis,- väkivalta- tai häirintätilanteissa.
- Korostamme sitä, että kiusaamisesta, väkivallasta tai häirinnästä kertominen ei ole kantelua.
- Ylläpidämme hyvää luokkahenkeä ja tarvittaessa toimimme aktiivisesti sen parantamiseksi.
- Laadimme luokkaan omat luokan ohjeet hyvän ja turvallisen oppimisympäristön edistämiseksi
- Käytämme luokassa KiVa-materiaalia (tai muuta vastaavaa).

Yksilötasolla

- Keskustelemme kiusaajien ja kiusattujen sekä heidän huoltajiensa kanssa. Keskustelun tavoitteena on löytää myönteisiä toimintamalleja asioiden ratkaisemiseksi.
- Tarvittaessa osapuolet selostavat tapahtuman itse kirjallisesti.
- Teon sovittaminen sovitaan yhteisesti.
- Rohkaisemme kaikkia oppilaita toimimaan aktiivisesti kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää vastaan.
- Seuraamme kiusaajien käyttäytymistä ja vahvistamme oikeita käyttäytymismalleja.
- Sovimme tavoitteet käyttäytymisen muutokselle opettajan tai KiVa-ryhmän aikuisen kanssa ja teemme siihen liittyvät sopimukset.
- Seuraamme sopimusten noudattamista.
- Tehostamme kiusaajan tarkkailua koulupäivän aikana ja sovimme tarvittaessa liikkumisesta / oleilusta valvotusti, esim. välitunnit vietetään sisällä tai valvojan läheisyydessä.
- Rehtori voi tarvittaessa evätä oppilaalta opetukseen osallistumisen jäljellä olevan työpäivän ajaksi, mikäli oppilas on vaaraksi muiden oppilaiden tai koulun aikuisten turvallisuudelle taikka opetus häiriintyy kohtuuttomasti.
- Oppilashuoltoryhmä ohjaa tarvittaessa oppilaan huoltajia ottamaan yhteyttä hoitavaan tahoon

Yhteydenottotavat kotiin ja yhteistyö huoltajan kanssa

Kaikkien kiusaamis-, häirintä- ja väkivaltatilanteiden hoidossa edetään yhteistyössä huoltajien kanssa. Tilanteen kulusta informoidaan huoltajia säännöllisesti ja tarvittaessa järjestetään tapaamisia osapuolten kesken. Tapaamisista laaditaan muistiot. Kaikki asiaa liittyvät toimenpiteet kirjataan.

Oppilaita ja huoltajia ohjeistetaan ilmoittamaan kiusaamis-, häirintä ja väkivaltatilanteista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ensisijaisesti luokanvalvojalle tai opettajalle.

Kiusaamis- ja häirintätilanteissa yhteyttä huoltajiin ottaa ensisijaisesti luokanvalvoja tai aineenopettaja, joka epäilee / havaitsee kiusaamista tai häirintää. Yhteyttä otetaan sekä tilanteen kohteeksi joutuneen oppilaan huoltajiin että tilanteen aiheuttaneen oppilaan huoltajiin. Tarvittaessa mukana ovat kuraattori ja rehtori. Yhteyttä otetaan pääsääntöisesti puhelimitse. Yhteydenoton tulee tapahtua viivytyksettä saman koulupäivän aikana. Yhteydenotto merkitään Wilmaan.

Koulun taholta yhteyttä huoltajiin ottaa väkivaltatilanteissa rehtori tai tilannetta hoitava opettaja. Yhteyttä otetaan ensisijaisesti puhelimitse, minkä lisäksi asia kirjataan ylös Wilmaan. Yhteydenoton tulee tapahtua välittömästi.

Esi- ja perusopetuksen henkilöstö kannustaa lasta kertomaan kiusaamisesta kotona ja myös koulussa.

Huoltajien keskinäinen yhteistyö on merkittävää kiusaamista ennaltaehkäisevää toimintaa. Mikäli huoltajat epäilevät koulukiusaamista, tulee huoltajan:

- ottaa yhteys oppilaan luokanvalvojaan,
- kannustaa lasta kertomaan kiusaamisesta kotona ja myös koulussa,
- olla valmis yhteistyöhön koulun kanssa mm. osallistumalla koulun kutsumiin neuvotteluihin ja tapaamisiin,
- tehdä lapselle yksinkertaisesti selväksi, että minkäänlaista kiusaamista ei hyväksytä ja että kiusaamisen on loputtava, jos oma lapsi on kiusaava osapuoli.

Yhteistyö viranomaisten kanssa

- Kiusaajan ja kiusatun sekä heidän huoltajiensa kanssa sovittuun yhteisneuvotteluun kutsutaan tarvittaessa mukaan lähipoliisi.
- Mikäli oppilasta on pahoinpidelty koulupäivän aikana, on huoltajilla oikeus päättää asianomistajana rikosilmoituksen tekemisestä.
- Vakavissa pahoinpitelyissä otamme yhteyttä poliisiin ja tiedotamme asiasta, jolloin poliisi päättää asian saattamista syyteharkintaan.
- Asian käsittely voidaan ohjata myös muille viranomaisille kuten lastensuojeluun.

Suunnitelma kasvatus- ja kurinpitomenettelyjen käyttämisestä

Niissä tapauksissa, joissa tapahtumien luonne edellyttää oppilaan osalta rankaisutoimenpiteisiin ryhtymistä, noudatetaan kunnan oppilashuoltosuunnitelman osana olevaa suunnitelmaan kasvatus- ja kurinpitomenettelyjen käyttämisestä.

Suunnitelmasta tiedottaminen ja kouluyhteisön henkilöstön ja huoltajien sekä yhteistyökumppanien perehdyttäminen ohjeisiin

- Yksikkökohtainen suunnitelma hyväksytetään sivistyslautakunnan jaostossa osana lukuvuosittaista toimintasuunnitelmaa.

- Suunnitelma liitetään Siuntion esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmaan
- Suunnitelma on luettavissa koulun kotisivuilla
- Suunnitelmasta tiedotetaan koulun henkilöstölle sekä oppilaskunnalle ja huoltajille vuosittain syyslukukauden alkaessa.

Suunnitelman päivittäminen, toteutumisen seuranta sekä seurantaan liittyvä kirjaaminen ja arviointi

- Tätä suunnitelmaa päivitetään tarvittaessa ja viimeistään opetussuunnitelman päivittämisen yhteydessä.
- Rehtorit ja palvelualuevastaavat vastaavat suunnitelman yksikkökohtaisesta päivittämisestä.
- Suunnitelman toteutumista arvioidaan lukuvuosittain
    - yksiköiden oppilashuoltoryhmissä
    - oppilashuollon ohjausryhmässä,
    - sivistysosaston koordinoivassa oppilashuoltoryhmässä,
    - opettajakokouksissa sekä tarvittaessa
    - koulun johtoryhmässä sekä
    - lukuvuosittain koulun ja esiopetuksen toimintakertomuksessa.
    - Arvioinnissa hyödynnetään perusopetuksen laatukriteeristöä.